

STORIONI FESTIVAL 2021

PROGRAMMA

Zaterdag 29 mei 2021

Muziekgebouw Eindhoven | Grote Zaal, 20.15 uur

De nacht in met Storioni

Presentatie: Gijs Groenteman

Alfred Schnittke 1934-1998

Stille Nacht (1978)

→ Wouter Vossen viool | Bart van de Roer piano

Heinrich Ignaz Franz Biber 1644-1704

Battaglia (1673)

Sonata - Die liederliche Gesellschaft von allerley Humor (Allegro) - Presto - Der Mars - Presto - Aria - Die Schlacht - Lamento der Verwundten Musquetirer (Adagio)

→ Wouter Vossen - viool | Margot Kolodziej - viool | Teresa Martinez - viool
Gerard Spronk - viool | Hannelore De Vuyst - viool
Liselot Blomaard - altviool | Hannah Strijbos - altviool | Irene Enzlin - cello
Ying Lai Green - contrabas | Jan van Grootheest - klavecimbel

Gustav Mahler

uit: Lieder eines Fahrenden Gesellen (1884)

- Wenn mein Schatz Hochzeit macht
- Ich hab' ein glühend Messer

→ Barbara Kozelj - sopraan | Bart van de Roer - piano

Franz Schubert 1797-1828

Notturmo in Es, D897 (ca. 1828)

→ Storioni Trio: Wouter Vossen - viool | Marc Vossen - cello | Bart van de Roer - piano

Gustav Mahler 1860-1911

uit: Symfonie nr 5 in cis (1901/02)

Adagietto

→ Wouter Vossen - viool | Gerard Spronk - viool
Diane Cesaro - viool | Margot Kolodziej - viool | Néstor Lasala Barcelona - viool
Teresa Martinez - viool Laura Riverol Mitchel - viool | Roanna Tait - viool
Hannelore De Vuyst - viool | Karolina Walarowska - viool | Esengül Yildiz - viool
Liselot Blomaard - altviool | Albert Garcia Perez - altviool
Anna Jurriaanse - altviool Hannah Strijbos - altviool
Marc Vossen - cello | Irene Enzlin - cello | Renée Timmer - cello
Ying Lai Green - contrabas | Servaas Jessen - contrabas
Astrid Haring - harp

Als beroemd artiest krijg je soms nog wel eens een bijzonder cadeautje. Zo vond de violist Gidon Kremer met Kerst 1978 iets aparts in zijn brievenbus: bij wijze van kerstkaart had **Alfred Schnittke** hem een arrangement van het kerstlied *Stille Nacht* gestuurd. Hoe kort ook, het is *vintage* Schnittke. De componist hanteert ook hier het 'polystilisme': een mengeling van diverse stijl- en ook letterlijke citaten, oud en nieuw door elkaar, met toch een eigen kleuring. Over *Stille Nacht* schreef Matthew Guerrieri voor de *Globe Correspondent*: 'Het arrangement is amper orthodox te noemen. De eenvoudige 'vertaling' met dubbelgrepen van de viool verandert in schurende foute noten, de piano voorziet deze van een laag van ver, laag, dissonant klokgelui, het duo tikt door de overige coupletten als een beschadigd uurwerk.'

'Battaglia' – 'slacht', heet een werk dat de Boheemse violist/componist **Heinrich Ignaz Franz von Biber** in 1673 opdroeg aan de bisschop van Olmütz. Was Biber dan zo'n krijgslustig man dat hij meende oorlogsgeweld in muziek te moeten uitdrukken? Dat valt mee, lees de hele titel maar: *Battalia - Das liederliche Schwärmen der Musquetirer, Mars, Die Schlacht, Undt Lamento der Verwundten, mit Arien imitirt, Undt Baccho dedicirt*. Liederlijk vindt Biber dus het dwepen met de wapenen en veelzeggend beëindigt hij zijn *Battaglia* met een lamento, een klaagzang, voor de gewonden.

Biber, ook componist van een reeks *Mysteriensonaten* voor viool waarin het scordatura (omstemmen van de snaren) voorkomt, beeldt alles met grote fantasie uit. Hij gebruikt technieken die je eerder associeert met moderne muziek. Direct al het eerste deel is 'col legno' – niet met de haren maar met het hout van de stok gestreken. Volgt een kakofonie, een bonte mix van niet minder dan acht liedjes: 'Hier is alles dissonant, want dit zijn de dronken soldaten die gewend zijn allerlei liederen door elkaar heen te brullen', aldus Biber over zijn bedoelingen. Over de Mars zei hij: 'Deze is u al bekend [uit Schmelzers *Sonata representativa*] maar ik ben van mening dat het geen misdaad is om 'm hier te gebruiken. Waar het geroffel in de bas begint, moet je een stukje papier tussen de snaren stoppen zodat er gerommel ontstaat, maar alleen in de Mars.' In de 'Schlacht' zelf gebruikt Biber het z.g. 'Bartók pizzicato': je tokkelt de snaar (pizzicato) en laat hem weer terug knallen tegen de toets.

Muziek van **Gustav Mahler** voor 'alleen maar' strijkers en harp. Heeft een arrangeur soms speciaal voor dit festival Mahler tot kamermuzikale proporties teruggesnoeid? Nee; Mahler zelf schreef het *Adagietto* voor deze bezetting, wat verwondert bij de man die anders zulke enorme orkestrale bezettingen vereiste. Het is het vierde en voorlaatste deel van Mahlers bijna schizofreen emotionele *Vijfde symfonie*. In het *Adagietto* komt de componist – en wij – even tot rust. Het is een liefdeslied; Mahler, jong verliefd, droeg de symfonie op aan zijn kersverse echtgenote Alma. In een aantekening in het exemplaar van dirigent Willem Mengelberg, toen groot pleitbezorger van Mahlers muziek in Nederland, lezen we: 'Dit *Adagietto* was de liefdesverklaring van Gustav Mahler aan Alma! In plaats van een brief, stuurde hij haar dit manuscript, zonder verdere toelichting. Zij begreep het en schreef hem dat hij moest komen!!! (Beiden hebben me dit verteld.)' De openingsmelodie past op de woorden van een gedicht van Mahler voor Alma: 'Wie ich Dich liebe, Du meine Sonne, ich kann mit Worten Dir's nicht sagen.'

Ook achter de *Lieder eines fahrenden Gesellen* schuilt een liefdesgeschiedenis. Maar ditmaal niet zo'n verkwikkelijke. In 1884 was de 24-jarige Mahler, dirigent in Kassel, verliefd geworden op de jonge zangeres Johanne Richter. Een ongelukkige liefde. Op Oudejaarsnacht besluit hij uit Kassel te vertrekken; hij heeft problemen met de dirigent die hij onterecht boven zich moet dulden en de aanwezigheid van Johanne wordt hem een kwelling: 'Gisteravond zat ik alleen bij haar en wij wachtten bijna woordloos op de komst van het nieuwe jaar. Haar gedachten waren niet bij het hier en nu en toen de klok sloeg en de tranen uit haar ogen stroomden, werd het me zo triest te moede dat ik ze niet durfde drogen. Ze ging de zijkamer in en stond een tijdje zwijgend bij het raam en toen ze terugkwam, nog steeds wenend, had zich de onnoemelijke smart als een muur tussen ons opgeworpen en ik kon niets anders doen dan haar hand drukken en gaan.'

Niet alleen vertrek, afscheid en liefdesverdriet (het heftig 'gloeiende mes in mijn borst,' derde lied) zijn hier de thema's maar ook dat van de zwerver. Mahler, in die jaren nog van dirigeerpost naar dirigeerpost zwervend, voelde zich een 'dolende gezel'. Als Bohemer in Oostenrijk, als Oostenrijker in Duitsland en als jood in de hele wereld voelde hij zich een uitgestotene. De tekst is deels uit de anthologie *Des Knaben Wunderhorn*, deels van Mahler zelf. Voor de 'ik' heeft het leven zijn zin verloren. Hij trekt zich terug in de natuur ('Ging heut' morgen über's Feld'). In het slotlied probeert hij de zoete troost van een bloesem sneeuwende linde te smaken en de obsederende gedachten aan 'die zwei blauen Augen' kwijt te raken.

Schuberts *Notturmo* was aanvankelijk het langzame deel van zijn *Pianotrio opus 99*. Er was om de een of andere reden iets mee en daarom schreef hij een nieuw, een Andante un poco mosso. De *Notturmo* werd in Schuberts nalatenschap gevonden. Hij heet daar nog Adagio maar omwille van de verkoopbaarheid koos de uitgever bij de eerste uitgave, achttien jaar na Schuberts dood, voor de benaming *Notturmo* (nachtstuk). Als u nog eens Schuberts Pianotrio opus 99 hoort, stelt u zich dan misschien voor hoe de *Notturmo* in plaats van het Andante geklonken kan hebben.

(Stephen Westra)

Biografieën van de musici zijn [hier](#) te vinden.

Dit concert wordt opgenomen door de NTR voor uitzending op Radio 4.